

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observationes in Cap. II. De Jure Personarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

quæ vetant vendere licentiam docendi, eam denegare; & pecunias à Scholaribus exigere; sunt Confectaria REG. XV. & XVI. quæ præcipiunt, institui Magistros, eisque honestum salarium assignari; inde enim sequitur, licentiam docendi non esse recusandam, eam gratis esse concedendam, & gratis quoque docendum.

Textus laudatus in REG. XXI. Argumento alienus est: quippe qui loquatur de Commendatariis Templi, qui vocantur Præceptores; & valde discrepant à Præceptoribus Artium, quibus ille applicatur. Idem est de REG. XXIII. de aliquot Medicorum Officiis loquente, quæ Studium non respiciunt.

Septem REG. sequentes sub Tit. de Jure Civitatum, conveniunt Burgis & Pagis, quæ vulgò distinguuntur ab Urbibus, quæ vocantur Civitates. Prima docet, res à majore parte, Corpus Urbis exhibente, gestas, attribui Corpori; principium non solum omni loco habitato, sed etiam omni Collegio applicabile. Secunda, loquitur de Ornamentis Civium, & de furo Mulierum. Tertia, vetat Nundinas in Ecclesiis, aut in Cæmeteriis constitui. Quarta, Concilia in iisdem locis haberi. Quinta, Conventus Ecclesiasticos diebus solemnibus deferri, ad visenda spectacula. Sexta & Septima, loquuntur de exemptione à muneribus publicis in gratiam Cæcorum, Minorum, aliarumque Personarum, qui eam amittunt, si nominati solemniter non conquerantur, nisi fortè Minores sint 25. annis.

OBSERVATIONES in CAP. II. de JURE PERSONARUM.

Quod dicitur hic de Jure Patrum, Tutorum, Curatorum, & illorum, qui ipsis subjacent, Tractatui de Matrimonio egregiè connecti potuissent. Quod adjicitur de Jure Servorum & Patronorum, Matrimonio, quoque inferri potuisset, ubi fit sermo de Impedimento Servitutis, vel dispensationi de Ordinibus, eorumque Impedimentis, quorum unum est Servitus.

QUÆSTIO I.

Loquendo de Jure Parentum ergà Liberos, & Liberos ergà Parentes, observandum erat, obligationem ad alimenta præstanda, esse reciprocam REG. III. ubi etiam notandum erat, quòd, si Matrimonium malà fide contrahatur inter prohibitas Personas, Jus Civile Liberos privat facultate petendorum alimentorum, quæ ipsis à Jure Canonico conceditur; Cap. 5. de eo, qui duxit &c. id probat. Quod REG. IV. dicitur, institutionem Liberos à Parentibus Infidelibus natorum antè conversionem ad Fidem, pertinere ad eum, qui conversus est; restringendum erat ad casum, quo triennium compleverunt.

QUÆST. II. Spuri. Exceptio II. REG. VI. malè Concipitur: ibi insinuat, Liberos à Parentibus Infidelibus natos in gradu prohibito, legitimos fieri per illorum conversionem ad Fidem. Dicendum erat, ejusmodi Liberos esse legitimos; posito quòd prohibitio merè Ecclesiastica sit, & non Divina.

Quod dicitur REG. VII. de Liberis ex Adulterio natis, eos, per Matrimonium subsequens, non legitimari; extenditur ad eos, qui nati sunt ex Incesto, Sacrilegio, aliàve quâlibet conjunctione Personarum, quæ conjugari invicem non poterant.

REG. VIII. adjiciendum est, Legitimationem, quæ fit à Pontifice, locum habere solum, quoad Spirituality; Principis verò autoritatem necessariam esse, quoad Temporalia.

REG. XI. addendum erat; nisi Consuetudo seu Lex Regionis contraria sit: illa enim cavere potest, ut Patris conditionem Liberi sequantur.

A REG. XII. excipiendus erat Casus, quo Quæstio est incidens; hoc enim in Casu Magistratus de Legitimitate Liberos, sicut & Matrimoniorum, cognoscit.

REG. XIII. XIV. XV. non conveniunt Argumento Spuriarum, nam loquuntur de Liberis legitimis; quod autem dicunt, reipsa non habet locum, nisi confirmetur à Principe, à quo Patria Potestas Civilis derivat.

QUÆST. III. Tutela & Cura: REG. XVI. dicenti, Clericos & Monachos à Tutelâ & Curâ immunes esse, adjiciendum erat, solum Canonem Generaliter, 40. CAUS. XVI. QUÆST. I. loqui de Curâ, & restringere privilegium ad Clericos, qui resident, suaque Ecclesias deserviunt, & ad Monachos, qui suis in Monasteriis commorantur. Desumptus est ex eodem TITUL. de Episcop. & Cleric. Canon. fm. DIST. LXXXVIII. desumptus est è S. CYPRIANO, & orare vetat pro viro, qui Sacerdotem Liberos suorum Tutorem nuncupaverat. Ad intelligendam REG. XVII. quæ sub finem dicit, Tutelam non continuo finire cum Pubertate; duplex species Pubertatis distinguenda est; alia Naturalis, quæ XIV. Annos in Pueris & XII. in Puellis, quandoque antecedit; alia Civilis, quæ usque ad illud durat, antè quod Naturalis nonnumquam desinit; quo in casu, Tutela non finitur; nam ejus duratio juxtâ Pubertatem Civilem æstimatur.

Cap. 67. de Appell. laudatum in Except. REG. XVIII. docet, Matrem amittere Tutelam Liberos suorum, per secundum Matrimonium, & sic fieri immunem à Curâ gerendi negotia pupillaria, quæ inchoaverat, quæ transit ad Tutorem subrogatum.

QUÆST. IV. de Jure Servorum. Regula hanc respicientes, scilicet à XIX. usque ad XXXIII. inclusive, magis curiosæ sunt, quàm utiles; à pluribus enim retrò Sæculis abrogata est Servitus. Proinde, hæc Regula nullius esse possunt usus in praxi; idèoque sufficit observare, Libertatem favorem meruisse tantum, ut Infans nasceretur liber, posito quòd ejus Mater talis foret tempore conceptionis, aut partus, aut intermedio.

Regularum doctrina reducit ad vias, quibus Libertas acquirebatur, & casus, quibus amittebatur. Religio Christiana multum influxit ad Servitutis abrogationem: cum Servus, Christianus fieri volebat, Liber fiebat; Episcopatus libertatem dabat; consensus tacitus Domini ad Servorum suorum Ordinationem, eos manumittebat, manumissio, quæ fiebat in Ecclesiis, plura habebat Privilegia, quàm alia quævis.

Quod legitur in REG. XXVI. circâ manumissionem factam ab Episcopo, aut Abbate, Servorum Ecclesiæ aut Monasterii, pertinet ad alienationem, ejusque sortem sequitur: Itaque valida erat in casibus, quæ alienatio reliquorum Ecclesiæ Bonorum licita erat; irrita verò, cum hæc erat illicita: proinde, ad ejus expositionem, repetenda sunt ea, quæ dicta sunt supra, circa alienationem. Cap. XV. Lib. III.

REG. XXXIII. pertinet ad spurias causas dissolutionis Matrimonii; nam falsum est, Servitatem supervenientem Matrimonium dissolvere.

REG. XXXII. pertinet ad Quæstionem sequentem: refertur enim ad Jus Patronatus proveniens ex manumissione Servorum, qui erant in potestate.

Inter hujus Quæstionis Regulas, plures Ecclesiæ favorabiles sunt; talis est XXXIV. quæ dicit, Patronum amittere Jus suum, si Libertus fiat, Clericus, aut Monachus: XXXVII. quæ dicit, Ecclesiam, cui Liberti à Patrono commendati fuere, Jus Patronatus consequi, commendatione pro translatione Juris Patronatus reputatâ. III. quæ docet, Ecclesiam habere Jus Patronatus in Filios Libertorum. XLII. docens, Ecclesiæ Liberos bona sua alienare non posse. XLIII. quæ Ecclesiæ tribuit successionem ad omnia Libertorum suorum bona.

Reg.

REG. XXXIX. & XL. conveniunt cum REG. XV. *Cap. I.* Nam, sicut Pater, qui Filium exponit, vel alimenta denegat, Patriam amittit Potestatem, ita Patronus in Libertos suos barbarus, amittit Jus Patronatus.

Ad captum Exceptionis II. REG. XXVI. & REG. XXXV. & XLI. adendum est GONZALES in *Cap. unicum, de natis ex lib. vent. & in Cap. I. de Servis non ordinandis*, ubi loquitur de pluribus manumissionis speciebus, earumque effectibus, nempe, variis speciebus libertatis, quæ eas sequuntur.

Cæterum, quod continetur hoc in Capite, solas Personas Sæculares respicit; inter quas tamen omisi fuerunt Principes, & Magistratus. De Personis Ecclesiasticis in *Lib. III.* dicitur, qui agit de Episcopis aliisque Prælati Ecclesiasticis, Sæcularibus, aut Regularibus, de Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, aliisque Clericis inferioribus, de Religiosis: & hæc sunt præcipue Personæ, circa quas Jus Canonicum statuere possit.

OBSERVATIONES in CAP. III. de JURE RERUM.

De Rebus Ecclesiasticis actum fuit *Lib. III.* & consequenter de iis, quæ ad illas pertinent. Hic specialiter agitur de Rebus Sæcularibus, & de principiis utriusque communibus.

Dividitur in QUÆSTIONES VI. quæ respiciunt Dominium, Possessionem, Usumfructum, Res Sacras, Sanctas & Religiosas, Res Communes. Quod dicitur in singulis Quæstiones, excepta *Quarta*, pertinet ad Jus Civile. Multæ sunt repetitiones circa acceptionem possessionis, restitutionem spoliatorum, præscriptionem. Reperiuntur nihilominus aliquot Regulae, seu Exceptiones, quæ pertinent ad Jus Canonicum, idè quæ hic notabuntur: talis 1. est Exceptio REG. I. quæ docet, Res in Bello injuste acquisite, injustè detineri. 2. REG. II. quæ dicit, Res amitti iisdem viis, per quas acquiruntur; 3. Exceptio REG. VI. dicens, rei petitæ pretium duntaxat obtineri, si ea consecrata sit; 4. Exceptio REG. III. eum, qui dolo possessionem in alium transfert, pro Possessore haberi. 5. REG. VII. pertinet ad *Tit. de Libell. Oblat.* in qua dicitur, Actorem designare debere Rem petitam; 6. Exceptio REG. VIII. dicens, eum, qui ab alio, quam Domino, bona fide quidpiam emit, non posse huic pretium condicere; 7. REG. XIII. ferens, eum, cui Censum prædii solvitur, ejus Dominum reputari. 8. REG. XXIX. XXX. XXXI. confundunt Res Sanctas cum Sacris & Religiosis, quamvis in *Titulo* distinguantur; levioem esse differentiam Autor duxit, idè quæ negligendam.

Quod dicitur in REG. XXX. locum fieri Religiosum, si Mortuus in eo sepeliatur; modò non sit Hæreticus: non est verum, quoad Jus Canonicum, docens, locum non fieri Religiosum Sepulturâ, sed Benedictione, quæ eum ad Sepulturam destinat; Locus autem sic benedictus polluitur, si in eo sepeliantur personæ Sacra Sepulturâ privatæ; videlicet, non solum Hæretici, sed etiam Pagani, Excommunicati, & ii, quibus Ecclesiarum aditus est interdictus, vel qui specialiter à Sepulturâ Sacra interdicuntur. Omnis Locus ad pium opus destinatus, Religiosus vocatur.

OBSERVATIONES in CAP. IV. de CENSIBUS.

Referendæ erant variæ significationes verbi *Census*, ut agnosceretur, quomodò hic accipiatur: consistendo enim intrâ *Tit. de Censib.* significat *Reditum, Pensionem, Subsidium Charitativum, Procuracionem, Contributionem, Capitacionem*; eum Autor accipit pro *Pensione annuâ* & pro *Procuracione*. Rursus observandum erat, verum Census esse Pensionem perpetuam in fundos alterius: Pensiones ad tempus, etiam ad vitam,

non esse verum Census: undè fit, ut Prælati, qui novos Censum imponere prohibentur, & veteres augere, Pensiones annuas in quibusdam casibus assignare possint. Cum Subsidium Charitativum, temporale sit, & extingui debeat cum necessitate, quæ illud exigi cogit, & probat, Census vocari non potest.

Alia Observatio necessaria, est, significationem verbi *Census* valde germanam esse, *Reditum*; Undè nascitur divisio Census in *Feudalem, & Emphyteuticum*, qui sunt Reditus, quorum ille debetur Domino à quo Feudum tenetur; hic debetur ei, qui fundum ad Emphyteusim concessit.

Caput hoc dividitur in QUÆSTIONES III. Quod dicitur in *Primâ*, ad unicam Regulam reducitur; nempe, Ecclesias ab omni onere immunes esse ex beneficio Principis, qui sic in eis honoratum se duxit Dominum, cui consecratae sunt; igitur, nequeunt onerari Censu, nisi in casibus per Canones comprobatis. Primus, est casus Foundationis, qui æquissimus est, nam ii, qui bona sua largiuntur, habent jus legem, quam volent, dono suo dicendi. Secundus, est casus exceptionis, aut remissionis Jurium Episcopatum *Cap. 6. de Relig. Domib.* casus hic restringi debet ad remissionem Jurium Temporalium; quæ, si fiat sub lege Census, est Abbonationis species, similis ei, quæ fit in quibusdam Locis quoad Decimas; quod nullam habet speciem mali, idè quòd utrimque Temporalia conferantur; sed si Census constituatur, ratione remissionis Jurium Spiritualium, aliqua saltem apparet Simonia species; quia Spiritualia pro Temporalibus, & vicissim, dari videntur; Tertius, est casus, qui ab Autore omittitur; nempe erectionis unius Parochiæ intrâ Districtum alterius; adstringitur Ecclesia nova ad solvendum Census veteri, *Cap. 3. de edific. Ecclesiis.* Ratio hujus Textus applicationem suam habet erectioni Episcopatus intrâ Diocesim alterius; locum habere etiam potest in unionem alicujus Ecclesiæ alteri, in præsidium ejus, à quâ Ecclesia unita pendebat.

Quod in *Replicat. V.* ejusque Duplicatione dicitur, reducitur ad Regulam; scilicet, ad institutionem Census super aliqua Ecclesia, requiritur autoritas Superioris, & justa causa. Ratio hujus Regulae est, quòd in hac institutione fiat quædam alienatio: porrò, in omni alienatione Superioris autoritas & justa causa necessariae sunt.

QUÆST. II. Quid, & Quantum debeat?

REGULA I. est mera applicatio Regulae generalis Censui accommodata; nempe, nihil exigendum esse, nisi quod debetur. REG. II. Procuracionem cum Censu confundit, quamvis Procuratio non debeat, nisi in casu Visitationis, & ad exhibenda alimenta Visitatori: Census autem quotannis solvitur, quodlibet accidat, & independenter ab omni actu ejus, cui debetur.

REG. III. innititur Regulae, *Odia restringi convenit*: nam Census est Servitus, & sic odiosus est: itaque, solvendus est juxta minorem mensuram. Hic sensus unus est ex iis, qui dari possunt Regulae, *in obscuris minimum est sequendum. Reg. 30. in 6.* Itaque, videtur hanc REG. III. non habere locum, nisi in dubio. Textus laudatus loquitur de Voto, quod videtur favorabile respectivè ad Deum, sed odiosum quoad ejus Ministros, quos non decet rigorosè exigere id, quod sibi debetur ex Fidelium Devotione. Videtur, hunc Textum, nec non Commentarium GONZALEZ. In illum dubium oriebatur, ex eo quòd plures erant Mensuræ ejusdem nominis, licet inæquales.

Quod diximus de Mensurâ, locum habet quoad Monetam, in casu dubii, ob eandem rationem. Porrò, *Cap. 20.* jubet, Census solvi in Moneta temporis, quo fuerat constitutus; idè quòd apparebat, talem fuisse voluntatem Constituentium.

QUÆST.